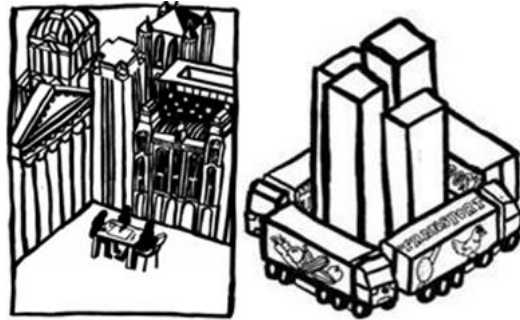

Verslag Stadsacademiesessie 'Gentse voedselvraagstuk'

Gent, 30 april 2019

1. Context

De **Stadsacademie** wil een *collaboratorium* worden waarin studenten, professoren, onderzoekers, beleidsmakers, ambtenaren en burgers kennis kunnen delen en debatteren over de grote Gentse sociale en ecologische uitdagingen. De kern bestaat onder meer uit **masterproefateliers** waarin we masterproeven vanuit verschillende disciplines willen bundelen en begeleiden door een gemengd team van Gentse academici, beleidsmakers en andere stedelijke actoren. Om een gedeelde agenda te bepalen rond een bepaalde duurzaamheidskwestie organiseren we telkens een **Stadsacademiesessie**.

Dit verslag bevat de resultaten van de Stadsacademiesessie 'Het Gentse voedselvraagstuk en zijn paradoxen'.

De sessie werd ingeleid door de docenten en studenten van het vak 'Duurzame steden'. Vervolgens werden kort de filosofie en resultaten van twee toekomstverkenningen rond voeding in Gent gepresenteerd. De focus van de sessie lag echter op discussies in kleine groepen rond 3 paradoxen. We vroegen alle deelnemers mee na te denken over de (valse?) tegenstelling binnen deze paradoxen en onderzoeksvragen te formuleren voor mogelijke masterproefateliers.

2. Verslag per paradox

Paradox 1 | OCMW-grond: van boerencollectief tot Huts

Toegang tot grond is een cruciale factor in de ontwikkeling van een duurzaam lokaal voedselsysteem. De Stad Gent nam op dit vlak een opmerkelijk initiatief met de oproep voor initiatieven op de Goedingen kouter in Afsnee. Hier kiest de stad er echt voor de beschikbare bodem te 'decommodificeren' en niet vrij te verhandelen. De keuze voor het boerencollectief was onderscheidend. Maar ditzelfde stadsbestuur koos er ook voor een groot lot aan OCMW-gronden te verkopen aan Kantoennatie. Hier moesten grondposities cash opleveren die elders kan worden ingezet.

Onderzoeksvragen:

- Onderzoek omtrent de concrete aanleidingen en procedures rond beslissingen bij verkoop of andere toewijzingen OCMW/SOGent; waar zit de 'agency'? Wie beslist om alles in één lot te plaatsen? Wie beslist te reageren op vragen vanuit de burgers bij de case van de Goedinge? Verkoopprocedure nagaan met vraag of voorwaarden nodig en/of terecht zijn.
- Vragen rondom winst/verlies die gemaakt is op een bepaalde termijn; opportuïteitskost opmaken (wat hebben we laten liggen? Ook bv. inkomsten uit pacht op langere termijn), een betere inschatting maken van wat de winst kan zijn, mogelijk becifieren van de 'winst' met een project zoals in Afsnee (niet enkel economisch, maar ook combinatie van ecologische en sociale factoren) met het caveat van monetarisering. Of mogelijk om net wél een economische winst te maken zodat projecten zoals in Afsnee aantrekkelijker worden voor andere gronden?
- Onderzoek naar de historische dimensie; de omgang met (landbouw)grond in Vlaanderen en vergelijking met tradities elders; mogelijk om in Vlaanderen een productief gebruik af te dwingen (raakt ook aan kwestie van verpaarding/vertuining)?
- Grondenobservatorium opzetten; grondenbank van OCMW's en andere actoren die een groot gewicht in de schaal kunnen leggen; de verschillen tussen steden/gemeenten in de omgang met grond uitzoeken alsook de verschillen in schaal en niveau; op welk niveau van beleid is het best in te grijpen? Wat zijn mogelijkheden van ruiloperaties? Wat zijn incentives voor gebruik van ruilinstrument en daaropvolgend het eigenlijke gebruik van de grond? Aanbod / Vraag – model uitwerken; wat leeft er bij boeren en burgers?
- Onderzoek naar de pachtwet; hoe kan het verder als instrument voor zekerheid en voorwaarden gebruikt worden; vanuit wie en waarom zijn er oproepen naar aanpassing? Hoe ziet het eruit met input vanuit een lokaal voedselbeleid?
- Onderzoek naar verruïming van bestemmingen (verwijzing naar RUP groen), bv. ook in het kader van ruiloperaties.
- Kader voor grondbeleid uitwerken; wat hebben we en wat doen we ermee? Op elkaar afstemmen van verschillende domeinen (integraliteit)

Paradox 2 | Vanier: sterke en zwakke schakels in de korte keten.

Met Vanier koos de stad voor een eigen korteketenplatform. Dit platform staat open voor alle stadsgeoriënteerde producenten. De stad kiest voor lokaal voedsel, maar spreekt zich niet uit over de precieze productiewijze van dat lokaal voedsel. De nichespelers worden niet in bescherming genomen en mogelijks zelfs met elkaar in concurrentie geplaatst.

De paradox van Vanier draait rond de opschaling strategie en de gewenste impact van duurzame landbouw-initiatieven. De strategie die Vanier momenteel volgt, bestaat uit het opschalen van toegankelijke, marktconforme korte keten, wat lijnrecht tegenover het opschalen van een niche buiten het regime staat.

Vragen die hierbij spontaan naar boven komen zijn:

- Welke strategie zorgt voor de beoogde impact? Zien we verandering en verduurzaming?
- In hoeverre wil de stad Gent zich aanpassen aan en meegaan in bestaand lock-ins van het regime, dan wel gaan voor een transitie van het regime door de creatie van niches.
- Wat is de duurzaamheidswinst van het platform? Gaat het initiatief de juiste richting op?

Het platform heeft momenteel geen minimale duurzaamheidscriteria gedefinieerd om bepaalde producenten te weren. Alle lokale producenten kunnen zich met andere woorden aansluiten bij Vanier en hun producten aanbieden op het online platform. Biolandbouwers zijn hierbij in het nadeel, omdat hun producten doorgaans duurder zijn en grootafnemers zich nog steeds op prijs baseren voor hun aankoopbeslissing. Ook

aan de consumentenzijde is een grote diversiteit te vinden: horecazaken, speciaalzaken, supermarkten, ziekenhuizen... Opmerkingen over deze segmentering langs producenten- en consumentenzijde, resulteerden in de volgende vragen:

- Hoe vinden de juiste groepen elkaar? Hoe vinden duurzame landbouwinitiatieven en horeca elkaar? Hoe vinden grote landbouwers ook grote afnemers?
- Hoe kan 1 platform verschillende groepen bedienen? (bv labels: voedselscores voor meer transparantie)
- Is de strategie van voedselteams, producent en afnemer koppelen, (mits aanpassing) mogelijk op deze schaal?

De strategie verwacht dat aangesloten producenten die nog niet op een duurzame wijze produceren, gestimuleerd worden om dit op termijn wel te doen en de omschakeling te maken. De eerste stap is dan als het ware meedoen in de korte keten en de tweede stap is verduurzamen. Onderzoeksvragen die hierbij naar boven kwamen:

- Wat is de rol van de stad? Kan de stad meer doen dan enkel faciliteren (zoals o.a. financiële- of beleids-ondersteuning). Wat kan de rol van de stad zijn op vlak van omscholing, sociologische ondersteuning en ruimtelijk beleid?
- Wie steek je in een voedselraad?

Verschillende business modellen (traditionele landbouw, ecologische landbouw, korte keten,... alsook duurzame landbouw opschalen of duurzame landbouw specialiseren) naast elkaar leggen en onderzoeken. Zo kan o.a. achterhaald worden hoe landbouwers kunnen overhaald worden om uit systeem reoveiling te stappen en in korte keten verhaal mee te gaan. Wat is economische voordeel consument en producent?

- Is opschaling een noodzaak binnen duurzame landbouw of is dit een specialisatie en zal dit moeten samengaan met de duurzame landbouw. Welke samenwerkingen zijn er mogelijk (allianties)? Of dulden we het conflict, maar hoe zorgen we dan voor transitie?
- Hoe zorgen we ervoor dat bij het opschalen van het korte keten verhaal, de kleinere duurzamere landbouwers er niet worden uitgeduwd. Is opschaling korte keten zonder eisen duurzame productie en duurzame landbouwproducten (vb bioboeren) verenigbaar binnen 1 platform? Dient er gewerkt te worden met een score/label om duurzaam karakter meer te benadrukken?
- Als er economisch gezien ruimte is om te verduurzamen, gebeurt dat dan ook? Wat zijn de motieven van landbouwers?
- Ondersteuning van grootschalige landbouwers die willen omschakelen naar duurzamere productietechnieken, hoe kan dit gebeuren? Welke rol speelt de stad hierin?

Paradox 3 | Foodsavers: een tweede leven voor een stroom aan restvoedsel dat er eigenlijk niet moet zijn?

Een tweede leven voor 'food waste' betekent een aanzienlijke reductie in de uitstoot van CO2 en betekent dat voedsel niet zomaar wordt weggegooid. Maar verandert dit ook wezenlijk iets aan de logica's die voor structurele voedselverspilling zorgen. Een tweede leven voor 'food waste' lijkt te aanvaarden dat er zoveel voedseloverschot is.

- Kunnen grootkeukens zelf voedselresten afzetten? Of hoe op een site (scholen, ziekenhuizen,...) zelf oplossingen vinden om voedselverspilling te vermijden.
- Hoe Foodsavers benutten om de problematiek en uitdagingen zichtbaar te maken?
- Wat kan vermeden worden van voedselresten dat binnenkomt bij Foodsavers? Op welke plaats in de keten kunnen maatregelen genomen worden (bij retailers, bij boeren,..)
- Hoe kunnen grote retailers hun voedselresten beperken? Welke rationaliteit zit achter hun businessplan en kan je die ideologisch gaan sturen? Wat zijn dus goede bedrijfsmodellen?

- Phoenix (Frankrijk) is een allesomvattend systeem, welke modellen kunnen in Gent worden uitgewerkt om ook allesomvattend te werk te gaan. En vormt dit dan concurrentie voor andere initiatieven.
- Evaluatie van Foodsavers en Too good to go
- Kunnen schenkers van voedsel de werking van Foodsavers ondersteunen/betalen?
- In welke scenario's is het ethisch om voedselresten af te zetten? En hoe beleeft de consument de verdeling van voedsel? (Armen, sociaal restaurant, ...)
- Hoe kan je mensen sturen om zo weinig mogelijk afval te produceren en ervoor zorgen dat het afval dan op de juiste plaats terecht komt? Of hoe kan je consumentengedrag bijsturen en blootleggen?
- Kan je door het aanbod aan te passen aan afzet druk zetten op consumentengedrag? (bv.: niet altijd alle producten kunnen aanwezig zijn in de winkel)
- In welke sociale positie komen mensen terecht die voedsel afnemen bij Foodsavers? En hoe kan je de groei van deze groep mensen structureel counteren?
- Wat zijn de verschillende terugverdieneffecten per sector voor een stad om te investeren tegen voedselverlies?